

BERGEN TINGRETT

DOM

Avsagt: 22.april 2009

Saksnr.: 07-091758TVI-BBYR/02

Dommer: Tingrettsdommer Grethe Strandborg

Saken gjelder: Krav om oppreisningserstatning for ærekrenkelse

Rolf Guttorm Engebretsen
Tom Engh

Advokat Marius Reikerås
Advokat Marius Reikerås

mot

TV 2 AS

Advokat Sigurd Holter Torp

DOM

Saken gjelder: Krav om oppreisningserstatning for ærekrenkelser.

Sakens bakgrunn er i korthet:

Saksøkerne, Tom Engh og Rolf Guttorm Engebretsen (heretter Engh og Engebretsen), startet tidlig på 90-tallet organisasjonen Nordsjødykkeralliansen (heretter NSDA). Ifølge Brønnøysundregisteret er stiftelsesdato 12.06.1992. Enghs kone, Merethe Engh, er oppført som daglig leder, men det er Engh og Engebretsen som utad fremstår som ledere av organisasjonen.

NSDA representerer dykkere fra pionertiden, 1965 – 1990, i Nordsjøen. Herunder har organisasjonen arbeidet opp mot norske myndigheter for å få klarlagt ansvarsforhold knyttet til skader som dykkerne ble påført ved denne virksomheten.

I 2001 ble det etter vedtak av Stortinget opprettet en granskningskommisjon ledet av lagdommer Petter A. Lossius for å granske alle forhold i tilknytning til dykkingen i Nordsjøen i pionertiden. Retten legger til grunn at nedsettelsen av granskningskommisjonen var et resultat av påtrykk fra NSDA overfor politikerne. Herunder utarbeidet NSDA dokumentet "Veiviseren" inneholdende en rekke utsagn om pionerdykkerenes forhold i Nordsjøen, og denne lå til grunn for det såkalte Dokument 8 forslaget fra Fremskrittspartiet om granskning. Veiviseren ble også sendt til granskningskommisjonen fra NSDA med ønske om undersøkelse av de påstander som der fremkommer. NSDA ble gitt observatørstatus i granskningskommisjonen.

Som et resultat av granskningskommisjonens arbeid besluttet Stortinget at det skulle etableres en kompensasjonsordning for pionerdykkerne i Nordsjøen, herunder skulle påløpte utgifter i anledning saken kompenseres.

I den forbindelse ble det den 10.11.2003 avholdt en åpen høring i Stortingets kommunalkomite der blant andre pionerdykkere forklarte seg.

Etter stortingshøringen og i forbindelse med valg i NSDA ble alliansen splittet våren 2004. Dykkere som brøt ut av NSDA etablerte da organisasjonen Offshoreunionen (heretter ODU). Ifølge Brønnøysundregisteret ble organisasjonen ODU stiftet den 08.10.2004. Tidligere dykker Henning Haug er leder for ODU.

I 2007 og 2008 behandlet Oslo tingrett søksmål fra nordsjødykkerne mot staten vedrørende blant annet krav om yrkesskadeerstatning. Søksmålene ble i første omgang forenet til felles behandling, men foreningen ble senere opphevet. Vinteren/våren 2007 ble søksmålene fra

ODU-dykkere behandlet, mens søksmålene fra NSDA dykkere ble behandlet vinter/vår 2008. ODU og NSDA opptrådte som hjelpeintervenienter i de respektive søksmål.

Torgeir Foss arbeider som journalist for TV 2 i Stavanger, og han har dekket flere saker knyttet til oljevirkksomheten i Nordsjøen. Utgangspunktet for dokumentaren "Dykkere på dypt vann" som denne saken gjelder, var et samarbeid mellom TV2 og produksjonsselskapet Basic TV. Samarbeidet gjaldt en dokumentar om en dramatisk nestenulykke på plattformen Cormorant Alpha ved Stord i desember 1977. Idet TV2 ikke fant hendelsen tilstrekkelig dokumentert, ble det besluttet at programmet ikke skulle sendes. Torgeir Foss, i samarbeid med andre i TV 2, arbeidet deretter videre med å se nærmere på hvorvidt alt som tidligere var presentert av NSDA v/ Engh og Engebretsen i dykkersaken medførte riktighet. Dette arbeidet resulterte i dokumentaren "Dykkere på dypt vann".

Dokumentaren ble sendt på TV2 første gang den 07.05.2007 med reprise den 12.05.2007. Programmet ble etter det opplyste også lagt ut på internett.

Ved stevning til Bergen tingrett av 13.06.2007 har Engh og Engebretsen nedlagt påstand om at TV 2 AS, ansvarlig redaktør og Torgeir Foss dømmes til å betale Engh og Engebretsen oppreisning etter rettens skjønn.

Ved prosesskrift av 26.10.2007 begjærte de saksøkte saken avvist under henvisning til at stevningen ikke tilfredstilte kravene etter tvistemålsloven § 300 nr. 2. Etter en del prosesskriftveksling mellom partene ble det fra rettens side, i brev av 04.12.2007, redegjort for hvilke konkrete utsagn retten oppfattet som angrepet i søksmålet. Da advokat Reikerås ikke reiste innsigelser mot denne redegjørelsen ble avvisningspåstanden trukket.

De sju angrepne utsagn er som følger:

1. At Engebretsen har bløffet om sin dykkerkarriere på Ekofisk.
2. Beskyldning som berører både Engebretsen og Engh om redningen av Cormorant
3. At Engh og Engebretsen har bløffet til kolleger når de hevder at de ikke har krevd bergingslønn.
4. At Engebretsen løy for Stortinget i forbindelse med åpen høring 10. november 2003.
5. At Engebretsen oppsøker dykkere på døren for å inndrive penger.
6. At Engh og Engebretsen krever prosenter av de øvrige dykkerne.
7. At Engh har kjennskap til folk som vil ta Henning Haug av dage.

Hovedforhandling i saken ble først berammet til 22.09.2009. Bakgrunnen for den sene berammelsen var advokat Reikerås sitt engasjement i den andre pionersaken berammet for

Oslo tingrett over flere måneder første halvår 2008. Hovedforhandling i nærværende sak 22.09.2008 ble senere utsatt som følge av dommerens sykdom.

Hovedforhandling ble avholdt i tiden 09.03. – 23.03.2009. Partene møtte og avga forklaring. Odd Isungset møtte både som part og partsrepresentant for TV2. Det ble avhørt 29 vitner og for øvrig foretatt slik dokumentasjon som rettsbokne viser.

Saksøkerne anfører i hovedsak følgende:

Det gjøres gjeldende at TV2 gjennom dokumentaren har krenket menneskerettighetene overfor Engh og Engebretsen jf. EMK artikkel 8 og FN konvensjonen artikkel 17. TV2 har fremsatt 7 konkrete påstander mot Engh og Engebretsen som både enkeltvis og samlet er svært ærekrenkende.

Dette er en prinsipiell sak som reiser viktige spørsmål i forhold til menneskerettighetene. Saken gjelder hvor langt pressen kan gå i den makten det ligger i å utøve pressefrihet for å forsøke å ødelegge mennesker.

TV2 er beskyttet av EMK artikkel 10 om ytringsfrihet, og retten må foreta en avveining av saksøkernes vern etter EMK artikkel 8 og TV2 sitt vern etter artikkel 10. Det anføres her at retten ved vurderingen må ta utgangspunkt i hvilke rettigheter saksøkerne har etter EMD artikkel 8. Rettigheten etter artikkel 8 er likeverdig med rettigheten etter artikkel 10, og retten skal prejudisielt ta stilling til om vernet etter art. 8 unødvendig er krenket og i tilfelle utmåle oppreisningserstatning. Det vises til EMD 22.10.2007, Case of Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France s. 39 flg. og EMD 15.02.2008, Case og Pfeifer v. Austria s. 11.

Det er det inntrykket som den alminnelige seer sitter igjen med etter dokumentaren som skal vurderes. Dokumentaren retter fokuset spesifikt på Engh og Engebretsen, de fremstilles som jukseprodusenter og skadepotensialet er meget stort. Det vises her til EMD , 07.08.2002, Case of McVicar v. The United Kingdom s.15.

I denne saken er det utelukkende faktapåstander som fremsettes i dokumentaren, og faktapåstander er gjenstand for bevis. Det anføres at TV 2 ikke har oppfylt sin bevisbyrde i forhold til å føre sannhetsbevis for beskyldningene som fremsettes i programmet. Derimot hevdes at saksøkerne har bevist det motsatte. Beskyldningene som fremsettes i dokumentaren er svært grove. I følge Høyesteretts praksis og praksis fra EMD stilles det strengere krav til bevis jo mer alvorlige anklagene er. Det vises her til RT 1988 s. 1398.

Dokumentaren er 2 ganger kringkastet på riksdekkende TV i tillegg til at den er lagt ut på internett. Audiovisuelle medier har langt sterkere gjennomslagskraft enn eksempelvis avispressen. Det vises her til EMD, 30.03.2004 Case of Radio France and others v. France s. 19.

Videre har den krenkedes sårbarhet betydning ved den vurderingen som skal foretas, jfr. EMD 02.12.2008, Case of K.U v. Finland s. 8. Engh og Engebretsen er ikke resurssterke personer. Derimot er de uføretrygdede og hjerneskadde dykkere. Dette har TV 2 også vært klar over. Dykkersaken har vært livsverket for Engh og Engebretsen, og takket være deres mangeårige kamp har flere 100 dykkere fått kompensasjon fra staten. Engh og Engebretsen har ikke noe lønnet verv, og de er ikke maktpersoner. Engh og Engebretsen må derimot betraktes som varslere.

TV2 sin ondskapsfulle dokumentar har imidlertid ødelagt alt de to har prøvd å bygge opp. Dokumentaren har også vært og er en stor belastning, både for saksøkernes familier og for nordsjødykkerne som gruppe. Det vises særlig til de mange medieoppslag de påfølgende dager etter at dokumentaren ble sendt, noe som også illustrerer hvorledes den alminnelige seer oppfattet programmets budskap.

TV 2 har på sin side, som en mektig aktør med store resurser, brukt mye tid på å få saken avvist. TV2 har således aktivt prøvd å hindre Engh og Engebretsen i å få prøvet sine menneskerettigheter, noe som må tillegges betydning ved rettens avveining.

Dokumentaren bygger på ondskapsfullt sladder. Konflikten mellom ODU og NSDA var vel kjent for Foss og TV 2. Likevel er det kun ODU sine medlemmer som får uttale seg i dokumentaren. TV 2 fikk også advariser mot å sende programmet både før første sending og forut for at reprisen ble sendt. Den fremgangsmåten som TV 2 her har benyttet kan ikke stå seg.

De enkelte ærekrenkende beskyldninger:

1 . At Engebretsen bløffet om sin dykkerkarriere på Ekofisk.

Det anføres at Engebretsen var til stede på plattformen Gulf Tide på Ekofisk 9. juni 1971 sammen med blant andre franske dykker fra dykkerselskapet Comex. Det hevdes her at seerne her ikke får den fulle og hele sannhet, men at de blir manipulert. Den alminnelige seer sitter således igjen med et inntrykk av at Engebretsen ikke var dykker i 1971, men at han først begynte i 1973. Dette visste TV 2 var uriktig.

Det er for det første uriktig når det hevdes i dokumentaren at det var aldersgrense på norsk sokkel i 1971. Forskrift om dette kom først i 1990.

Det fremgår av sluttattesten, utarbeidet av Engebretsens tidligere sjef Leif Tore Skjerven, at han ble fast ansatt i dykkerselskapet Three X i 1971. Engebretsen hadde karriere som lettdykker også forut for dette ansettelsesforholdet.

Engebretsen har heller aldri sagt at han satt til venstre for Bratteli slik det hevdes i dokumentaren. Dette har TV2 tatt fra boken til journalisten Knut Ørjasæter der det fremgår

at det er den franske dykkeren Guy Tassier som sier dette. Man ser også i dokumentaren at Bratteli under talen henvender seg til et publikum ut i salen.

Det også uriktig når det hevdes i programmet at Guy Tassier i Stavanger tingrett har sagt at han begynte i Nordsjøen først i 1972. Det riktige er at han ble ansatt i Comex på slutten av 1960 -tallet og at han kom til Norge i 1972. Han dykket imidlertid i Nordsjøen lenge før 1972, og han bekrefter at Engebretsen var til stede under Brattelis tale på Gulf Tide i 1971.

Tilsvarende gjelder den franske dykkeren Valerie Fassotte som også var til stede under Brattelis tale.

Faktum er at Engebretsen var på Gulf Tide 9. juni 1971. Dette er bekreftet av flere tidsnære vitner, herunder Tassier, Fassotte og Engebretsens ekskone.

Det hevdes at TV 2 her har klippet og limt og på den måten skapt et inntrykk som man vet er uriktig. TV 2 har forledet en hel nasjon og ødelagt Engebretsens rykte. Denne sekvensen avsluttes med at Henning Haug uttaler: Det føyer seg vel inn i et mønster av uredeligheter". Dette er svært grovt når TV2 samtidig sitter med de motsatte bevisene.

Ærekrenkelsen er meget graverende. Den undergraver Engebretsens tillit i miljøet og den har enorm betydning for dykkersaken.

2. *Beskyldning som berører både Engebretsen og Engh om redningen av Cormorant.*
Det anføres at Engh og Engebretsens historie om den dramatiske nestenulykken på Cormoranten lille julaften 1977 er riktig.

Historien er for det første bekreftet at tidligere dykker Johan Otto Johansen som opplevde hendelsen sammen med Engh og Engebretsen. Johansen ble ikke en gang kontaktet av TV2 i forbindelse med dokumentaren.

Tidligere dykker Tor Alm var også til stede under hendelsen, men han satt i dekompresjon. Alm arbeider i dag også for oljeselskapet Shell som eide Cormoranten på tidspunktet da hendelsen fant sted. Dette kommer ikke frem i dokumentaren.

I dokumentaren fremstilles det som om Engh og Engebretsen har påstått at plattformen hadde en slagside på 11 grader. Dette er imidlertid noe de ble fortalt i ettertid og som de selv ikke hadde mulighet til å registrere.

Det foreligger videre en korrespondanse mellom advokat Keith Ruddock i Shell og advokat Axel Luhr som har gransket hendelsen. Korrespondansen bekrefter at det ble lagt lokk på hendelsen.

Lagdommer Lossius var heller ikke i tvil om at Cormoranten holdt på å gå rundt, hvilket fremgår av en epost han skrev til Engh i september 2002. Det påfallende er imidlertid at Cormoranten ikke ble nevnt med et ord i rapporten. Kort tid etterpå døde Petter Lossius, angivelig i en drukningsulykke høsten 2003. Lossius hadde også problemer med å få innsyn i Oljedirektoratets arkiver, noe som bekrefter hemmelighetskremmeriet rundt Cormoranten.

Det foreligger videre forklaringer fra tre vitner som var til stede under hendelsen og som langt på vei bekrefter Engh og Engebretsens historie. Det bestrides at noen av disse vitnene forklarer seg om andre nestenulykker ved Stord i samme tidsrom.

3. At Engh og Engebretsen har bløffet til kolleger når de hevder at de ikke har krevd bergingslønn.

Det anføres at Engh og Engebretsen ikke har krevd bergingslønn for redningen av Cormoranten. Det er således uriktig når det i dokumentaren hevdes at de gjorde det de sa de ikke hadde gjort.

Engh og Engebretsen henvendte seg til Shell kun for å få informasjon om hendelsen. Dette i forbindelse med at de fremmet krav om borgerdådsmedalje.

Som bevis for kravet om bergingslønn viser TV2 til en epost fra Phil Dyer i Shell UK der det fremgår at Shell mottok krav om bergingslønn den 18.09.99. Eposten er i realiteten fra Terje Jonassen i Shell Norge, noe som imidlertid ikke vises i bildet. Brevet av 18.09.99 foreligger heller ikke. Derimot foreligger det et brev av 18.10.99. Igjen misvisende opplysninger fra TV 2.

Det foreligger en rekke dokumenter mellom advokat Ruddock hos Shell og advokat Martin Nes hos Evensen & Co som opptrådte på vegne Engh og Engebretsen. Det anføres at denne korrespondansen støtter Engh og Engebretsens påstand om at de kun etterlyste informasjon om hendelsen med Cormoranten og at de ikke fremsatte krav om bergingslønn.

Dokumentaren er også på dette punkt svært spekulativ og ensidig. Eksempelvis vises et utsnitt fra NSDA sin hjemmeside der det fremgår at " Shell kom med 1400 flakser whisky og trusler om taushet". Denne sekvensen går svært fort og TV2 skyggelegger også deler av dokumentet. Der fremgår det nemlig at det dukket opp en politiinspektør fra Justisdepartementet som lovet dem bergingslønn og mer til for deres taushet, og at dette fratok dem muligheten til fremme krav om bergingslønn. Dette var dykkernes forståelse av situasjonen, noe TV2 imidlertid ikke fant det formålstjenlig å fremheve.

4. At Engebretsen løy for Stortinget i forbindelse med åpen høring 10.november 2003.

Det anføres at Engebretsen ikke løy under stortingshøringen med hensyn til antall bouncedykk og antall metningsdøgn.

For det første anføres at Engebretsen utelukkende talte dykkernes sak og at hans egen dykkerkarriere ikke var tema under stortingshøringen. TV2 skaper imidlertid et inntrykk av at Engebretsen løy om dette under høringen og at leder av kommunalkomiteen Magnhild Meltveit Kleppa trodde på disse løgnene.

TV2 intervjuer her sentrale medlemmer av ODU, herunder Åsbjørn Jørgensen som forteller at Engebretsen under høringen hevdet han hadde 1178 bouncedykk og ca. 1800 metningsdøgn. TV2 gir deretter seerne inntrykk av at Engebretsen har dykket over en periode på kun 5 år, og at dette da ikke var mulig. Dette gjør man ved å vise første side av hans forklaring til granskingskommisjonen. TV2 har også klippet bort den delen av siden som viser at forklaringen ikke ble signert. Faktum er at dykkerne ikke fikk lese gjennom sine forklaringer for granskingskommisjonen.

Engebretsen har imidlertid selv, for granskingskommisjonen, forklart at han drev lite med metningsdykk. Dette var TV2 kjent med. Likevel unnlot man å nevne det i dokumentaren.

For øvrig fremgår det av Engebretsens søknad fra 1979 om klokkekykkersertifikat at han hadde 287 metningstimer, hvilket er lite. Det samme forteller han altså til granskingskommisjonen.

Etter høringen kom det telefoner fra Henning Haug og Åsbjørn Jørgensen til Knut Ørjasæter der de i beruset tilstand fremsatte trusler mot Engebretsen. TV 2 var kjent med dette motsetningsforholdet. Likevel får de samme personene lyve på TV 2.

5. At Engebretsen oppsøker dykkere på døren for å inndrive penger og

6. At Engh og Engebretsen krever prosenter av de øvrige dykkerne.

Det bestrides at Engebretsen overhode har krevd penger fra dykkere. Engh og Engebretsen har heller ikke på noe tidspunkt krevet 2-4 % av erstatningsbeløp som øvrige dykkere måtte få utbetalt, slik det konkluderes med i dokumentaren.

Det hevdes først i dokumentaren at mange dykkere har opplevd press fra NSDA om å betale penger. NSDA fremstilles imidlertid gjennomgående synonymt med Engh og Engebretsen, til tross for at det er rettslig fastslått at NSDA er et eget rettssubjekt.

Det er videre urimelig og svært krenkende overfor både Engebretsen og NSDA når det hevdes at Engebretsen har vært på døren til en dykker og krevd penger. Gunnar Flaten, som bærer et stort hat overfor Engebretsen, brukes her som sannhetsvitne. Dette følges opp med et anonymt vitne, noe som gjør Engebretsen fullstendig rettsløs. Engebretsen har ikke mulighet til å stille vitnet spørsmål. Dette er brudd på EMK artikkel 6. I tillegg forsterker dette det inntrykket TV 2 forsøker å skape. Anonymiteten svekker også verdien av vitneutsagnet.

TV2 går deretter videre og konkluderer med at planen har vært 2-4 % mv. Man prøver her å danne et inntrykk av at man har en kontinuerlig prosess. TV2 bruker de samme vitnene og de får boltre seg fritt.

Advokat Sandvold blir deretter brukt til å legitimere disse forholdene. Han oppgis som dykkeradvokat, til tross for at han aldri vært advokat for NSDA, Engh eller Engebretsen. NSDA sin advokat var Morten Ustgård.

NSDA opptrer som hjelpeintervenient i pilotsakene. I den grad NSDA skulle ha prosenter av eventuelle erstatningsbeløp, ville det bare bli bytting av penger.

Engh og Engebretsen har på sin side mottatt en rekke reaksjoner på dette fra dykkere som alle stiller seg helt uforstående til beskyldningene.

7. At Engh har kjennskap til folk som vil ta Henning Haug av dage.

Det bestrides at Engh på noe tidspunkt har gitt uttrykk for dette overfor Henning Haugs kone slik det hevdes. I dokumentaren fremstilles dette som at Engh har truet Haug. Dette er en svært alvorlige anklage og har ingen rot i virkeligheten.

TV2 har gjennom dokumentaren forårsaket uopprettelig skade for Engh og Engebretsens i strid med deres rettigheter. TV2 kan ikke bevise noen av sine påstander, mens Engh og Engebretsen har bevist mye i motsatte retning. I Big Brother saken ble det tilkjent oppreisningserstatning med kr. 160.000,-. Det anføres at erstatningen til Engh og Engebretsen må fastsettes til et betydelig høyere beløp.

Saksøkerne nedla slik påstand:

1. TV 2 AS dømmes til å betale oppreisning til Rolf Guttorm Engebretsen utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
2. TV 2 AS dømmes til å betale oppreisning til Tom Engh utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
3. Ansvarlig redaktør dømmes til å betale oppreisning til Rolf Guttorm Engebretsen utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
4. Ansvarlig redaktør dømmes til å betale oppreisning til Tom Engh utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
5. Torgeir Foss dømmes til å betale oppreisning til Rolf Guttorm Engebretsen utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling

skjer.

6. Torgeir Foss dømmes til å betale oppreisning til Tom Engh utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
7. TV 2, ansvarlig redaktør og Torgeir Foss pålegges in solidum til å betale sakens omkostninger med tillegg av lovens rente fra forfall og til betaling skjer.

De saksøkte anfører i hovedsak følgende:

Det gjøres gjeldende at de saksøkte skal frifinnes, idet det anføres at vilkårene for å tilkjenne erstatning for ærekrenkelser ikke er oppfylt.

Inngrep i ytringsfriheten etter Grunnloven § 100 og EMD artikkel 10 krever tungtveiende grunner og det kan bare skje når det er nødvendig i et demokratisk samfunn. Det avgjørende her er om det foreligger et påtrengende sosialt behov for å dømme TV 2. Det vises her til RT. 2003 s. 593 og RT. 2005 s. 1677.

Det anføres at et slikt behov ikke foreligger. Dokumentaren går direkte på kjernen i ytringsfriheten, nemlig pressens rolle som "public watchdog". Ytringsfriheten beskytter også pressen plikt til å meddele informasjon, herunder er overdrivelser, provokasjoner, unøyaktigheter m.v. vernet. Det må således være høy takhøyde, særlig når TV 2 nærmest utelukkende viderefremidler andres utsagn. Saksøkerne er begge offentlige personer som har frontet dykkernes sak gang på gang i 10 år. Saken har meget sterk allmenn interesse, og TV2 har avdekket at det er grunn til å stille kritiske spørsmål ved sannhetsgehalten i det de kommer med.

Ytringsfriheten er vid, og det har vært en betydelig utvikling på området de siste 10 årene. Etter 2000 har det kun vært 1 fellende dom i Høyesterett, nemlig dommen mot Tønsberg Blad i 2003. Denne ble imidlertid snudd av EMD i 2007.

Det må foretas en tolkning av de angrepne utsagn, og det skal da tas utgangspunkt i hvorledes den alminnelige TV-seer oppfatter programmet. Etter 2000 er det ikke lenger noe skille mellom "factual statement" og "value judgement". Kravet til faktisk forankring varierer på en glideskala avhengig av blant annet beskyldningens grovhet og hvor konkret og presis beskyldningen er, jf. RT 2000 s. 1443. Utsagnene som tolkes må sees i sammenheng også med etterfølgende sendinger, som her nyhetsinnslaget med styreformann Krange i NSDA dagen etter at dokumentaren ble sendt første gang. Det skal ikke innfortolkes noe som ikke er sagt jf. RT. 2002 s.1618.

Ved den rettslige vurderingen av utsagnene må det tas utgangspunkt i skadeerstatningsloven § 3-6 og straffeloven §§ 247/247. Utsagnene må således fylle det objektive gjerningsinnhold i de sistnevnte bestemmelser. Det må så foretas en

rettsstridsvurdering, EMD og Høyesterett har her gitt anvisning på flere elementer. Herunder sakens allmenne interesse, om beskyldningen gjelder en offentlig person, graden av faktisk forankring, grundigheten i det journalistiske arbeidet, om det er videreformidling av andres utsagn og valg av form/virkemidler.

Det gjøres gjeldende at samtlige av disse elementene klart trekker i retning av at utsagnene ikke er rettsstridig og at det ikke foreligger et påtrengende sosialt behov for å dømme TV2.

Når det særlig gjelder kravet til faktisk forankring anføres at TV2 har gjort et svært grundig arbeid i tillegg til at tilsvarsretten er overopplyst. Foss har arbeidet med research gjennom flere år. Dokumentaren ble også kvalitetssikret ved bruk av advokat og nyhetsredaktør. Det foreligger ingen uenighet mellom partene om at Engh og Engebretsen har gjort en god jobb for dykkerene, hvilke også fremheves i programmet. Dette underbygges også av at TV2 ønsket å medvirke til filmen om Cormorantene.

TV2 har ytterligere gjentatte ganger bedt NSDA om dokumentasjon uten å få svar. Engh og Engebretsen har heller ikke villet stille til intervju, og de avslo tilbudet om å få se programmet i forkant.

Rett til oppresningserstatning krever at det påvises uaktsomhet hos de saksøkte. I tillegg må det foretas en fakultativ vurdering av om oppreisning skal tilkjennes.

De enkelte utsagn:

1. At Engebretsen har bløffet om sin dykkerkarriere på Ekofisk.

Det er ikke fremsatt noen beskyldning i dokumentaren om at Engebretsen ikke var på Ekofisk under Brattelis tale eller at Bratteli ikke sa de aktuelle ordene. Det stilles kritiske spørsmål rundt dette, uten at det konkluderes. Det objektive gjerningsinnhold i straffeloven §§ 246/247 er således ikke oppfylt, hvilket i seg selv leder til frifinnelse.

Subsidiært anføres at beskyldningen er lite grov, upresis og lite konkret. Det må i tilfelle innfortolkes noe som ikke er sagt i programmet og det stilles da mindre krav til faktisk belegg. TV 2 har og vært moderat i formen.

Bruken av Brattelis tale i dykkersaken understreker den betydelige allmenne interesse i å undersøke om disse ordene faktisk ble uttalt. Brattelis "bevingede" ord har vært fremhevet i pressen gang på gang helt fra 1999 og frem til dags dato. Ordene er videre gjengitt i Dokument 8 forslaget som igjen var basert på Veiviseren utarbeidet av Engh og Engebretsen.

TV2 hadde informasjon som ga rimelig grunn til å undre seg over om ordene faktisk ble uttalt. Engebretsens tilstedeværelse var irrelevant for TV 2 dersom ordene ikke ble sagt.

Det vare selve takketalen TV2 stilte seg kritisk til. Undersøkelsene i forhold til Engebretsens tilstedeværelse ble gjort for å sjekke om ordene ble sagt eller ikke.

Det er påvist flere forhold som underbygger at TV 2 hadde et godt faktisk fundament for å stille kritiske spørsmål ved om Engebretsen var til stede under Brattelis tale og om Bratteli kom med de bevingede ord.

2. *Beskyldning som berører både Engebretsen og Engh om redningen av Cormorant*
Det er hevdet av saksøkerne at de i dokumentaren beskyldes for å ha bløffet om sin redningsdåd av Cormoranten i desember 1977.

Det inntrykket seerne sitter igjen med er imidlertid at det kan stilles tvil ved hendelsen. Det objektive gjerningsinnhold i straffeloven §§ 246/247 er ikke oppfylt, hvilket i seg selv leder til frifinnelse.

Subsidiært anføres at beskyldningen er lite grov, upresis og lite konkret. Det må i tilfelle innfortolkes noe som ikke er sagt i programmet, og det stilles som nevnt foran mindre krav til faktisk belegg. TV2 har også her vært moderat i formen.

Hendelsen med Cormoranten har, sammen med Brattelis bevingede ord, vært en av bærepilarene når Engh og Engebretsen har frontet dykkernes sak. Dette understreker igjen den betydelige allmenne interesse i å undersøke nærmere om hendelsen virkelig hadde skjedd. Historien er gjengitt flere ganger i presse og andre medier på en svært gripende måte der Engh og Engebretsen gis en helterolle av de sjeldne. Historien er videre behandlet i Veiviseren som ligger til grunn for Dokument 8 forslaget, den er medtatt i Engebretsens forklaring til granskningskommisjonen og den er med i NSDA sitt svar til kommisjonen. Saksøkerne har også i prosesskrift erkjent at de fleste bestrider at hendelsen har funnet sted. Likevel har hendelsen alltid vært uttalt som et faktum.

Saksøkernes eneste dokumentasjon for hendelsen er en artikkel i avisen Sunnhordland 30.12.1977 som imidlertid ikke bekrefter saksøkernes beskrivelse..

TV 2 har på sin side påvist en rekke forhold som underbygger at TV 2 hadde et meget godt faktisk fundament for å stille kritiske spørsmål ved om Engh og Engebretsens beskrivelse av hendelsen og redningsoperasjonen var korrekt.

3. *At Engh og Engebretsen har bløffet til kolleger når de hevder at de ikke har krevd bergingslønn.*

TV2 sier i dokumentaren at man kan bevise at Engh og Engebretsen gjorde det de i brev av 22.03.04 sa de ikke hadde gjort, nemlig at de i 1999 krevde bergingslønn for redningen av Cormoranten. Det erkjennes at dette er en ærekrenkende beskyldning.

Det anføres imidlertid at beskyldningen ikke er grov og at det er ren videreformidling av

det Shell som eier av Cormoranten har opplyst til TV 2. Det stilles da som nevnt mindre krav til faktisk belegg.

Engh og Engebretsen har benektet at de på noe tidspunkt har krevet Shell for bergingslønn og hevdet at de utelukkende har etterspurt informasjon om hendelsen.

TV 2 har på sin side påvist en rekke faktiske forhold, herunder skriftlig korrespondanse, som beviser at krav om bergingslønn er fremsatt. TV 2 hadde et meget godt faktisk fundament for å legge til grunn at det var fremsatt krav om bergingslønn knyttet til hendelsen med Cormoranten.

4. At Engebretsen løy for Stortinget i forbindelse med åpen høring 10. november 2003.
TV2 beskylder ikke Engebretsen for lyve, men dette hevdes av kilder som sto åpent frem i dokumentaren. Det erkjennes at dette er en ærekrenkende beskyldning.

Det anføres imidlertid at beskyldningen ikke er grov og at det er ren videreformidling av andres utsagn. Det stilles da som nevnt mindre krav til faktisk belegg.

Engebretsen har under enhver omstendighet, gjennom egen forklaring, erkjent at han snakket usant under Stortingshøringen. TV2 har videre påvist en rekke forhold som underbygger et meget godt faktisk fundament for de opplysninger som er gitt om dette i dokumentaren.

5. Engebretsen oppsøker dykkere på døren for å inndrive penger.
og

6. Engh og Engebretsen krever prosenter av de øvrige dykkerne.
Foss sier i dokumentaren at det er gjort "forsøk" på å hente inn penger fra dykkere som har fått kompensasjon fra staten. Forsøkene bekreftes deretter av Gunnar Flaten og et anonymt vitne. Det er kun Flaten som identifiserer Engebretsen som en som en gang har vært på døren og forlangt penger. Det anonyme vitnet sier heller intet om press eller tvang.

Dette er ren videreformidling av det andre forteller. Utsagnene må og tolkes i lys av nyhetsinnslaget på TV 2 dagen etter der Krange avviser at NSDA eller ledelsen der har bedt om penger fra dykkerne.

Det bestrides at det her foreligger noen ærekrenkende beskyldning. Det angrepne utsagn fyller ikke gjerningsinnholdet i straffeloven §§ 246/247.

Når det gjelder den andre delen av dette temaet uttaler Foss at "planen har vært at NSDA for sin innsats skulle prøve å få 2-4% av erstatningsbeløpene". Dette er ingen beskyldning mot Engh eller Engebretsen. Utsagnet retter seg mot NSDA.

TV2 har under enhver omstendighet påvist en rekke forhold som underbygger at TV 2 har et meget godt faktisk fundament for de opplysninger som er gitt om dette i dokumentaren.

7. *At Engh har kjennskap til folk som vil ta Henning Haug av dage.*

Trusselen inngår i en redegjørelse i dokumentaren for det høye konfliktnivået dykkerne i mellom. Det som sies i dokumentaren er positivt for Engh, idet han oppgis som en som vil hjelpe Henning Haug.

Det bestrides at det her foreligger noen ærekrenkende beskyldning. Det angrepne utsagn fyller ikke gjerningsinnholdet i straffeloven §§ 246/247.

TV2 har under enhver omstendighet påvist en rekke forhold som underbygger at TV 2 har et godt faktisk fundament for de opplysninger som er gitt om dette i dokumentaren.

Foruten de ovennevnte sju angrepne utsagn tar dokumentaren opp også andre forhold som berettiget det kritiske søkelys.

Et sentralt tema i dokumentaren er Engh, Engebretsen og NSDA sin bruk den fiktive personen William Stuart Hunter ved frontingen av dykkersaken.

Også NSDA sin utgiftsdekning behandles i dokumentaren. TV2 setter her søkelyset på at advokat Reikerås på vegne av NSDA uttaler at NSDA driver på ren dugnadsbasis, for egne midler og at de aldri har mottatt tilskudd. Samtidig avdekkes det at NSDA og dets hjelpere har fått refundert sine utlegg med betydelige millionbeløp.

TV2 sier videre i dokumentaren at saksøkerne har klaget til EMD. Saksøkerne har anført at dette er en grov feil ved programmet. TV 2 har imidlertid bygget på opplysninger som saksøkerne selv har gitt til media.

De ovennevnte forhold har betydning for saksøkernes troverdighet, rettstridsvurderingen og den fakultative vurderingen hva gjelder oppreisningserstatning.

Av betydning her er også de mange konspirasjonsteorier saksøkerne har fremholdt, sterke nedsettende karakteristikk av andre personer samt flere grunnløse anmeldelser.

Når det særlig gjelder søksmålet mot Odd Isungset er det ikke opplyst hvilket anvarsgrunnlag som påberopes. Isungset er ikke ansvarlig redaktør og kan således ikke pålegges noe redaktøransvar.

De saksøkte nedla slik påstand:

1. TV2 AS, Odd Isungset og Torgeir Foss frifinnes.

2. Rolf Guttorm Engebretsen og Tom Engh dømmes in solidum til innen to uker fra dommens forkynnelse å betale sakens omkostninger til TV 2 AS, Odd Isungset og Torgeir Foss med tillegg av forsinkelsesrenter fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3, 1. ledd, første punktum fra forfall til betaling skjer.

Retten bemerker:

Det er krevet oppreisningserstatning fastsatt etter rettens skjønn. Det rettslige grunnlaget for kravet for samtlige saksøkte er slik retten oppfatter det skadeserstatningsloven § 3-6. For saksøkte Odd Isungset oppfatter retten at også redaktøransvaret anføres som rettslig grunnlag for kravet.

Skadeserstatningsloven § 3-6 lyder slik:

” Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig.”

Det kreves således at de saksøkte har krenket saksøkernes ære, hvilket innebærer at gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 246 eller § 247 objektivt sett må være oppfylt.

For å bringe på det rene om utsagnene innebærer en ærekrenkende beskyldning må disse tolkes. Utsagnene skal ved tolkningen ikke vurderes isolert, men i sammenheng med hele programmet og øvrige tilknyttede uttalelser. I RT 2003 s.1190 avsnitt 54 (Minnefonddommen som retten nedenfor vil komme tilbake til) er det blant annet uttalt om tolkingen:

” Med utgangspunkt i ordlyden- supplert med billedbruken- må det tas stilling til hvilke forestillinger utsagnene må antas å skape hos den alminnelige TV-seer. ”

Det skal videre ved tolkningen utvises forsiktighet med å legge mer i utsagnet, enn det er dekning for i ordlyden. Det vises her til avgjørelse i RT, 2002 s. 1618 der det fremgår om dette på side 9 i dommen:

” Jeg finner for min del klart at rettssikkerhetshensyn, særlig hensynet til forutberegnelighet, tilsier forsiktighet med utvidende tolkning ut fra sammenhengen. I forhold til straffbare ytringer må poenget være at man bare kan straffes for det man har uttalt, ikke hva man kunne tenkes å ha uttalt. Det følger etter mitt syn også av hensyn til ytringsfriheten at ingen bør kunne risikere strafferettslig ansvar ved at utsagn tillegges et meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt og heller ikke med rimelig stor sikkerhet kan utledes av sammenhengen.”

I Minnefond-dommen avsnitt 54, er det uttalt om dette:

” Det har vært anført at EMD er mindre tilbøyelig enn norske domstoler til å innfortolke beskyldninger som ikke direkte fremgår av det som er uttalt. Jeg kan imidlertid – iallfall for så vidt gjelder nyere norsk praksis, jf. RT 2002-764 og Høyesteretts dom den 27. juni 2003 (sak 2002/801) (HR-2002-801-a) i saken mot Akershus Amtstidende – heller ikke se at det her er noen forskjell av betydning.”

Utsagnene må videre være rettstridige og i denne sammenheng må det foretas en vurdering av om oppreisning er et inngrep i ytringsfriheten etter EMK artikkel 10 nr. 1.

Slikt inngrep er etter EMK artikkel 10 nr. 2 tillatt når det er hjemlet i lov, forfølger et lovlig formål og er nødvendig i et demokratisk samfunn for å verne andres rettigheter eller omdømme. Ved avveiningen her vil praksis fra EMD og Høyesterett ha betydning som rettskilder.

Saksøkerne har anført at det har vært en utvikling i EMD sin praksis de senere år om forståelsen av EMK artikkel 8 om enkeltmenneskers rett til personvern og artikkel 10 om ytringsfrihet. Retten forstår anførselen således at EMD nå tar utgangspunkt i EMK artikkel 8 og derigjennom vektlegger personvern og enkeltmenneskers omdømme sterkere enn tidligere.

EMD har fastlått at enkeltmenneskers rettigheter etter konvensjonen artikkel 8 også omfatter rett til beskyttelse av omdømme. Det er også dette som påpekes i ” concurrent opinion” i storkammeravgjørelsen av 22.10.2007 som saksøkerne har henvist til, sak *Lindon, Otchakovsky-Laurens og July mot Frankrike*. Saken gjaldt spørsmålet om franske domstolars domfellelse av blant andre forfatteren av novellen ” *Jean-Marie Le Pen on Trial*”, var i strid med EMK artikkel 10. Domstolen tok ved avgjørelsen utgangspunkt i konvensjonen artikkel 10 nr. 2. I premiss 69 konkluderes det slik :

” In view of the foregoing, the Court considers that the domestic court could reasonably find that the interference with the exercise by the applicant of his right to freedom of expression was necessary in a democratic society, within the meaning of Article 10 of the Convention, in order to protect the reputation and rights of Mr. Le Pen and the Front National.

I en senere avgjørelse av 15.02.2008 som saksøkerne har henvist til, sak *Pfeifer mot Australia*, kom domstolen til at EMK artikkel 8 var krenket. I avgjørelsen vises til at domstolen tidligere har fastlått at konvensjonen artikkel 8 også omfatter enkeltmenneskers rett til beskyttelse av omdømme, hvoretter det foretas en avveining mellom denne rettighet og ytringsfriheten etter artikkel 10.

Domstolen konkluderer slik:

” In those circumstances the Court is not convinced that the reasons advanced by the domestic courts for protecting freedom of expression outweighed the right of the applicant to have his reputation safeguarded. The court therefore considers that the domestic courts failed to strike a fair balance between the competing interests involved.”

Det samme gjorde EMD i en nylig avsagt dom av 09.04.2009 vedrørende en reportasje i Fædrelandslandsvennen om en mulig mistenkt i Baneheiesaken (Case of A v.Norway).

Retten kan ikke se at avgjørelsene over innholder noen uttalelse som tilsier at vurderingstemaet nå er annerledes eller at beskyttelsen av enkeltmenneskers omdømme skal tillegges større vekt enn tidligere. Retten finner derfor i det videre å ta utgangspunkt i ytringsfriheten etter EMK artikkel 10 nr. 1 og vurdere om det, ut fra hensynet til saksøkernes rett til omdømme etter EMK artikkel 10 nr. 2 og artikkel 8, er adgang til å pålegge de saksøkte oppreisningsansvar.

Når det gjelder hva som er nødvendig i et demokratisk samfunn har EMD i den ovennevnte storkammeravgjørelsen om novellen ” Jean-Marie Le Pen on Trial ” uttalt blant annet følgende i premiss 45:

” The adjectiv ”necessary”, within the meaning of Article 10 § 2, implies the existence of a ”pressing social need ” ”.

og

” ; what the Court has to do is to look at the interference complained of in the light of the case as a whole and determine whether the reasons adduced by the national authorities to justify it are ”relevant and sufficient” and whether it was ”proportionate to the legitimate aim pursued”

Det må således foreligge et påtrengende sosialt behov for inngrep i ytringsfriheten, herunder må begrunnelsen for inngrepet være relevant og tilstrekkelig. Inngrepet må også stå i rimelig forhold til det lovlige formål som forfølges, her vernet av andres omdømme. Det skal således foretas en konkret avveining av beskyttelsen av ytringsfriheten opp mot saksøkernes rett til vern av sitt omdømme.

Når det gjelder den nærmere avveiningen skal det foretas en sammensatt vurdering, der flere momenter trekkes inn. Det vises her til den foran nevnte avgjørelsen i RT 2003 s.1190 som gjaldt TV-reportasjer om en advokats forvaltning av penger i et minnefond. Høyesterett gjengir her uttalelser i RT 2003 s.928, og det heter i avsnitt 72 og 73:

” (72) Jeg går så over til spørsmålet om det er adgang til å pålegge oppreisningsansvar for de ærekrenkende utsagn. Det er - som nevnt - på det rene at oppreisning etter EMDs praksis kan være et inngrep i ytringsfriheten som strider mot EMK artikkel 10. Inngrep i ytringsfriheten krever etter artikkel 10 nr. 2 en tungtveiende begrunnelse – det må være

nødvendig i et demokratisk samfunn og være til fordel for interesser som er nevnt i bestemmelsen. Det er alternativet ”for å verne andres omdømme” som er aktuelt i denne saken. Det fremgår både av praksis fra EMD og Høyesterett at pressens rolle som ”public watchdog” ” må balanseres mot hensynet til personvernet, derunder enkeltmenneskers omdømme, som også er en anerkjent menneskerettighet, jf. EMK artikkel 10 nr. 2 – vern av omdømme – og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 17 nr. 1 ”, jf. Rt-2002-764 på side 773.

(73) Når man skal ta stilling til om en reaksjon mot en ytring er i strid med artikkel 10, må det foretas en sammensatt vurdering hvor en rekke – dels sammenvevete og dels nokså forskjelligartede – forhold blir trukket inn. Om dette heter det i avsnitt 44 i Tønsberg Bladdommen:

”Avgjørelsen i RT-2002-764 og EMDs praksis viser at det ved den konkrete avveiningen må foretas en vurdering etter flere kriterier. Av disse finner jeg grunn til å fremheve graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, derunder om beskyldningen klassifiseres om ”value judgment” eller ”factual statement”, om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann. Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verdivurderinger, videreformidling, offentlig person, og det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjedne allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson, og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern.”

Betydningen av momentet allmenn interesse er også nærmere omtalt i avgjørelsen, og det fremgår i avsnitt 76:

”At den ytring som inneholder beskyldningene, er av allmenn interesse, er et helt sentralt moment i vurderingen av om fremsettelsen av usanne ærekrenkende påstander om faktiske forhold rettet mot privatpersoner skal anses beskyttet av ytringsfriheten. Dette har nettopp sammenheng med pressens grunnleggende funksjon i et demokratisk samfunn. Det er når det gjelder spørsmål av allmenn interesse at pressen har sin oppgave i å avsløre maktmisbruk, ulovligheter og uhederligheter. Det er her pressen har sin rolle som ”a public watchdog”, slik det er uttrykt i en rekke avgjørelser av EMD.”

Det fremgår videre i avsnitt 74 at det går et viktig skille mellom pressens videreformidling av andres usanne beskyldninger og medias egen fremsettelse, og det heter videre:

”Det er ikke tvilsomt at ytringsfriheten rekker lenger ved videreformidling, beroende blant annet på hvem som har fremsatt den påstand som formidles.”

Videreformidling av utsagn fra anonyme kilder vurderes imidlertid etter rettspraksis som utsagn fremsatt for presseorganets egen regning.

Det følger videre av praksis både fra EMD og Høyesterett at kravet til faktisk forankring er strengere jo mer alvorlig beskyldningen er. I denne sammenheng har det også betydning om det er tale om såkalte "value judgement" eller "factual statement", i den forstand at jo mer karakter av faktapåstand et ærekrenkende utsagn har, jo strengere krav til faktisk belegg.

Et viktig moment ved vurderingen er også om presseorganet har ivaretatt rimelige krav til kontradiksjon, jf den ovennevnte Minnefond-dommen avsnitt 81 flg. I avsnitt 84 fremgår det avslutningsvis:

"Her fikk A klargjort hvilke spørsmål man ønsket hans svar på. Det var neppe nødvendig med omfattende forberedelser for å besvare disse. Og dersom han hadde valgt å bli intervjuet og gitt et tilsvarende svar til Paal Holsts beskyldninger, ville reportasjen fått et helt annet balansert preg enn den fikk når han ikke medvirket. Jeg tilføyer at de uttalelser som A hadde bedt om ble referert i innslaget, også ble gjengitt."

Også beskyldninger som fremsettes i en aggressiv og polemisk tone er vernet av trykingsfriheten. Tilsvarende godtas visse overdrivelser og feilskjær. Det visse til ovennevnte avgjørelsen (Minnefond-dommen) avsnitt 85.

Retten går så over til å vurdere hvorledes de angrepne utsagn skal forstås. Retten vil her, med utgangspunkt i ordlyden – supplert med billedbruken – ta stilling hvilke forestillinger utsagnene må antas å skape hos den alminnelige TV-seer, jf. ovennevnte RT 2003 s 1190 (Minnefond-dommen).

Innledningsvis i programmet uttaler reporter Torgeir Foss følgende:

"De er gjort til helter i Norge av politikere, advokater, kirken, professorer og media. Men er det sant, alt vi har blitt fortalt om pionerdykkerne? Eller har en nasjonal dårlig samvittighet for behandlingen av dykkerne ført til at vi ukritisk har akseptert alt vi har fått høre?"

Videre følger intervju med pionerdykker Arne Jentoft som først uttaler:

"At de har tatt dem så seriøst som de har gjort frem til nå, det er kanskje litt ubegripelig for meg"

Torgeir Foss: "Er det på grunn av dårlig samvittighet kanskje?"

Arne Jentoft: "Det er mulig det, ja at det er det som ligger under. Og at de har vært flinke til å skrike høyt."

Torgeir Foss uttaler deretter:

” Rolf Guttorm Engebretsen og Tom Engh er de to ubestridte lederne av Nordsjødykkeralliansen, NSDA. Sammen er de to i realiteten eierne av alliansen. De har kjempet en utrettelig kamp.”

Etter visning av et nyhetsinnslag med Tom Engh fra januar 2005 uttaler Foss igjen:

” De har fått nedsatt en granskingskommisjon, de har fått arrangert en stortingshøring”

Deretter følger intervjuer med Magnhild Meltveit Kleppa, Arne Jentoft og journalisten Knut Ørjaseter der det fokuseres på hva de to har oppnådd.

Foss uttaler så følgende:

” Heder og ære til tross: De har alltid vært misfornøyd med resultatet. Derfor har de klaget til Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Og de har reist et gigantsøksmål mot staten. Men før gigantrettsaken startet i februar, sprakk dykkernes enhet, Nordsjødykkeralliansen, som lenge var en samlende kraft for alle dykkerne, var revet i stykker av intern strid gjennom flere år. Gamle kamerater sto steilt mot hverandre. Ekskluderte medlemmer hadde startet Offshoredykkerunionen, ODU. De fikk møte i retten mot staten, mens Nordsjødykkeralliansen ble henvist til tilhørerbenken.”

Dokumentaren går så inn i det første tema som saksøkerne anfører er ærekrenkende utsagn nr. 1:

1. At Engebretsen har bløffet om sin yrkeskarriere på Ekofisk:

Retten finner det hensiktsmessig å gjengi utskrift fra denne del av dokumentaren i sin helhet:

” Torgeir Foss, reporter:

Dette er noen av de første bildene som ble tatt av pionerdykkere i arbeid i Nordsjøen. Få ante hvor farlig det var. Mange av pionerene ble skadet. Alvorlig skadet. Tidligere statsminister Trygve Bratteli la også vekt på de vanskelige arbeidsforholdene da han åpnet Ekofiskfeltet 9. juni 1971.

Lyd opp, Trygve Bratteli:

...i rekken av de oljeproduserende land...

Torgeir Foss, reporter:

Brattelis tale har blitt et helt sentralt symbol for dykkersaken.

Arkiv: Trygve Bratteli, NRK Dagsrevyen 9. juni 1971

Arbeidsforholdene i Nordsjøen har vært vanskelige, og Phillips-gruppen har i den tid som har gått, gjort en pionerinnsetning.

Torgeir Foss, reporter:

Gang på gang har Rolf Guttorm Engebretsen og de andre nordsjødykkerne fortalt hvor viktig det var at selveste statsministeren henvendte seg direkte til dem etter talen.

Arkiv: Rolf Guttorm Engebretsen, Nyhetene TV 2, 12. januar 2003 [leser]:

Statsminister Trygve Bratteli uttalte: "Uten deres heltmodige innsats ville ikke Norges vekst vært mulig. Det skal aldri glemmes. Takk, gutter."

Torgeir Foss, reporter:

Opplysningen gjentas i et brev fra alliansen til en annen statsminister, Kjell Magne Bondevik.

Mannsstemme leser fra brev:

"Mange av oss tidligere marinedykkere satset våre liv bare på en tidligere statsministers ord."

Torgeir Foss, reporter:

Og det gjentas i boken til journalist og forfatter Knut Ørjaseter.

Knut Ørjasæther (leser fra boka):

"Han tok hver og en av oss i handa og sa: "Takk, gutter. Uten deres pionerinnsats vil ikke Norges økonomiske vekst vært mulig. Takk, gutter. Det skal ikke glemmes."

Torgeir Foss, reporter:

I medieomtalen har talen vært det moralske fundamentet for dykkersaken. Men enkle regnestykker gjorde at vi begynte å undre oss. Kunne det være mulig at dykkere helt ned i tenårene var på åpningen av Ekofisk? Og var det virkelig slik at Bratteli snakket med dem? Dykkeralliansens ene lederfigur, Rolf Guttorm Engebretsen, hevder at han sammen med ti andre dykkere, satt til venstre for Bratteli da statsministeren holdt sin tale. Vi har sett gjennom alle negativene til to fotografer som var der. Bildene viser at til venstre for Bratteli var det bare menn i grå dresser og en vegg. Ingen plass til dykkere.

Arne Jentoft, pionerdykker og tidligere tillitsvalgt:

Det rimer ikke med årstall, og det rimer ikke med de personene som jeg kjenner som var der ute.

Torgeir Foss, reporter:

Engebretsen er vanligvis svært opptatt av å figurere i mediene.

Lyd opp, Engebretsen: Nordsjødykkere!

Torgeir Foss, reporter:

Men nå nekter han å svare på våre spørsmål. Vi lurer på hvordan han som 18-åring kunne

være til stede under åpningen av Ekofisk, når aldersgrensen var 20. Vi fant ham ikke da vi så gjennom alle bildene, som var tatt av to pressefotografer. Vi har også dokumenter som viser at han knapt hadde begynt dykkeropplæringen på Haakonsværn i 1971.

Leif Tore Skjerven, pionerdykker og leder av 3X:

Jeg mener at Engebretsen begynte i... Som dykker i '73.

Torgeir Foss: Da kan han jo ikke ha vært som dykker i '71 på Ekofisk?

Leif Tore Skjerven: Han var vel noe ung da. Men det virker ikke sannsynlig.

Torgeir Foss, reporter:

En annen dykker er også sentral når Nordsjødykkeralliansen forteller om statsministeren. Det er franskfødte Guy Tassier. Igjen lurer vi: Hvordan kunne han være på Ekofisk i '71, ettersom han under ed i Stavanger tingrett i fjor, fortalte at han først begynte i Nordsjøen i 1972? Altså ett år etter Bratteli's tale.

Arne Jentoft, pionerdykker og tidligere tillitsvalgt:

Det var et amerikansk dykkefirma som hadde dykkingen på Gulf Tide, der som denne åpningen skjedde. Og de dykkerne som var der ute som jeg kjenner, de så i hvert fall ikke disse to, i hvert fall ikke Guttorm Engebretsen der ute den gangen.

Torgeir Foss, reporter:

Henning Haug var lenge helt sentral i Nordsjødykkeralliansen. Han satt i alliansens ledelse, og har vært med på møter med granskingskommisjoner, stortingspolitikere og biskoper. Men etter hvert ble han mer og mer skeptisk til alliansens øvrige talsmenn. Helt til det siste har han likevel trodd på fortellingen om Trygve Bratteli.

Henning Haug, pionerdykker og leder for ODU:

Det var jo sånn støttepilar for oss, ikke sant? Når landets statsminister uttrykker seg sånn, så er det mye verdt for oss.

Torgeir Foss: Hvis det aldri ble sagt, hva tenker du da om utsagnet?

Henning Haug: Ja, nei, da... Det føyer seg vel da inn i et mønster av uredeligheter. Så jeg er jo veldig skuffet hvis så ikke er tilfellet. ”

Retten forstår saksøkerne slik at det hevdes at det her er fremsatt en beskyldning om at Engebretsen har bløffet om at han var til stede på Ekofisk den 09.06.1971.

Noen slik beskyldning som saksøkerne hevder er fremsatt er ikke uttalt i programmet. Foss stiller kritiske spørsmål ved om det virkelig var slik at Bratteli uttalte disse ordene, og det er dette som er hovedtema i denne delen av dokumentaren. Det er i denne sammenheng Foss stiller spørsmål ved om Engebretsen virkelig var til stede da disse ordene skal ha blitt uttalt. Foss og de som intervjues om dette bruker uttrykksmåter som: ”vi undrer oss”, ”vi lurer”, ”det rimer ikke”, ”det virker ikke sannsynlig”, hvilket i seg selv ikke innebærer

noen beskyldning om at Engebretsen har bløffet om sin yrkeskarriere på Ekofisk.

Den mest direkte uttalelsen kommer fra Henning Haug når han avslutningsvis uttaler: "det føyer seg vel da inn i et mønster av uredeligheter". Haug svarer her på Foss sitt spørsmål om hva Haug tenker om Bratteli sitt utsagn dersom det aldri ble sagt. Haug utdyper ikke dette nærmere, og uttalelsen blir på en måte hengende i luften før Foss går over til neste tema.

Retten ser det slik at den alminnelige TV-seer, etter Haugs uttalelse sett i sammenheng med det foregående, må antas å sitte igjen med et inntrykk av at Engebretsen beskyldes for å ha snakket usant om Brattelis takkeord overfor media og offentlige myndigheter. Retten finner at dette er en ærekrenkende beskyldning, jf straffeloven § 246/247.

Beskyldningen underbygges i dokumentaren med at det kan stilles spørsmål ved om Engebretsen faktisk var til stede da disse ordene ble sagt. Noen beskyldning om at Engebretsen har bløffet om sin yrkeskarriere på Ekofisk finnes imidlertid ikke å være fremsatt i programmet verken direkte eller indirekte.

Retten finner at en slik beskyldning, om den innfortolkes, under enhver omstendighet ikke er rettsstridig. Beskyldningen må ved rettsstridsvurderingen sees i sammenheng med den ærekrenkende beskyldningen om at Engebretsen har snakket usant om Brattelis takkeord.

Et særlig viktig moment i denne sammenheng er om utsagnet der beskyldningene fremkommer har allmenn interesse. Retten ser det slik at dykkersaken har vært av betydelig offentlig interesse helt tilbake fra 1999 og frem til i dag. Videre legges til grunn at Brattelis tale og takkeordene har vært benyttet både av Engebretsen og Engh som moralsk fundament for dykkersaken både i media og overfor offentlige myndigheter. Herunder legges etter bevisførselen til grunn at Brattelis tale og særlig de takkeordene han skal ha uttalt ved flere anledninger har vært fremhevet av Engebretsen som en selvopplevd hendelse. Retten har fått fremlagt en rekke mediaoppslag om dykkersaken i perioden fra 1999 til 2006 der disse takkeordene er gjengitt. I flere av mediaoppslagene fremstår Engh og/eller Engebretsen som kilde. Takkeordene er også gjengitt i det foran nevnte Dokument 8 forslaget som igjen dannet grunnlaget for nedsettelsen av granskningskommisjonen. Dokument 8 forslaget bygget som nevnt foran på Veiveiseren utarbeidet av Engh og Engebretsen.

Både Engh og Engebretsen har siden 1999 vært massivt fremme i media i forbindelse med dykkersaken. Selv om begge er skadde dykkere må de likevel i denne relasjon anses som offentlige personer som i større grad enn andre må tåle offentlighetens lys.

Retten finner at beskyldningene om å snakke usant og bløffe, slik de fremkommer i programmet, må anses mindre grove. Beskyldningene er ikke direkte uttalt, og de må

innfortolkes av seerne. Slik Haug uttrykker seg har beskyldningen like mye karakter av å være "value judgement" som "factual statement". Beskyldningene fremkommer videre i hovedsak ved videreformidling av andres utsagn.

Retten finner at TV 2, på publiseringstidspunktet, hadde tilstrekkelige holdepunkter for at beskyldningene var sann. I forhold til takkeordene som Bratteli skulle ha uttalt, satt TV 2 med utskrift av talen han holdt på Ekofisk den aktuelle dagen. Utskriften er fremlagt for retten, og selve talen inneholder ikke noen slike takkeord. TV 2 fant det også underlig, med rette slik retten ser det, at Bratteli på et så tidlig stadium av oljeeventyret skulle rette en takk til pionerdykkeren for Norges økonomiske vekst. I forhold til om Engebretsen var på Ekofisk denne dagen, tok TV 2 utgangspunkt i Engebretsens egne opplysninger til granskningskommisjonen om sin dykkerkarriere, der det fremgår at "Han har hjelmdykkerkurs fra Marinen hvor han var ferdig 14. mai 1973. Han begynte å arbeide som dykker i Three X etter dette". TV 2 var også i besittelse av den dokumentasjon som det er vist til i selve dokumentaren i tillegg til at flere kilder uttalte seg åpnet om dette.

Et sentralt moment ved vurderingen i forhold til kravet om faktisk forankring er også at saksøkerne fikk både mulighet og oppfordring fra TV 2 til å stille til intervju, komme med dokumentasjon eller på annen måte inngi tilsvarende. Saksøkerne har imidlertid ikke vært villig til dette, utover et intervju med advokat Reikerås. Dette er dokumentert blant annet gjennom en omfattende korrespondanse mellom advokat Reikerås og i hovedsak Odd Isungset. Saksøkerne har videre avslått tilbud fra TV 2 om å se dokumentaren før den ble sendt. TV 2 forsøkte også forgjeves å få til et intervju med franskmannen Guy Tassier, som også er nevnt i dokumentaren.

Retten ser det også slik at den faktiske forankringen for beskyldningene er styrket gjennom bevisførselen under hovedforhandlingen. Retten finner det for resultatet ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette. Det nevnes imidlertid at Engebretsen forklarte i retten at takkeordene sitert i media ble uttalt av Bratteli først i 1973, men at han da ikke var til stede selv. Engebretsen fastholdt imidlertid at Bratteli hadde rettet en takk til dykkerne også i 1971.

2. Beskyldning som berører både Engebretsen og Engh om redningen av Cormorant.

Denne delen av dokumentaren starter med at Torgeir Foss uttaler:

"Sentralt i Dokument 8-forslaget fra Siv Jensen og Øyvind Vaksdal sto det også en fortelling om en annen sak som har vært helt sentral i dykkersaken gjennom mange år: Dramaet på Cormorant Alpha. I stortingsdokumentet slås det fast at plattformen holdt på å kante."

Deretter leser en mannstemme fra stortingsdokumentet:

”I 1977 kom til nå verdens største betongplattform på 380 000 tonn for å utrustes og ferdigstilles ved Aker Stord Verft. Under verftets utrustning var plattformen nær ved å havarere. Et lite dykkerteam, under særs dramatiske omstendigheter og med stor overhengende fare for egne liv, greide å redde den evakuerte betongplattformen som hadde en verdi på ca 4 milliarder kroner.”

Videre følger en billedsekvens der Siv Jensen fremhever statens moralske ansvar og at det dreier seg om vår tids krigsseilere.

Deretter fortsetter Foss:

”Fremskrittspartiet hadde gjort dykkernes beretning til sin, og begrunnet behovet for granskning blant annet i en dramatisk beretning om redningsdåden til dykkerne. Dykkerne var Engh og Engebretsen. De to har fortalt om den dramatiske hendelsen i et stort lørdagsoppslag i Dagens Næringsliv og i tidsskriftet Dråpen.”

Deretter vises faksimiler fra Dråpen og Dagens Næringsliv og Foss beskriver hendelsen slik:

”Plutselig tok giganten inn vann og fikk raskt økende slagside. En søyle av vann sprutet opp av det ene mer enn 100 meter høye betongskafet. Engebretsen, som var dykkerleder på oppdraget, forsto straks at en ventil var sprunget lekk. Med fare for kameratens liv kommanderte han Engh i vannet, i håp om at han skulle klare å tette lekkasjen. På en mirakuløs måte klarte Engh det, og giganten stoppet opp på vei mot den sikre undergangen med en slagside på 11 grader, ifølge de to dykkerne. Dagfinn Gundersen var maritim sjef på Aker Stord i 1977. Han var der i hele perioden da Cormorant Alpha ble utrustet. Flere ganger har han hørt ryktene om den dramatiske beretningen som Nordsjødykkeralliansens ledelse har fortalt om.”

Deretter følger et intervju med Dagfinn Gundersen vedrørende at plattformen skal ha krenget 11 grader.

Foss uttaler så: ”Det Engh og Engebretsen forteller om sin livsfarlige bergingsaksjon, står i grell kontrast til andre involverte. ”

Etter dette forsetter intervjuet med Gundersen som først uttaler:

”Det går ikke an, altså, for det har ikke hendt noe sånt. Alle hadde merket det der, og folk hadde... De som arbeidet, hadde aldri gått ut hvis det var en sånn usikker arbeidsplass. Vi var 500-600 mann.”

Torgeir Foss: ”Betyr det at dette er tull, Gundersen?”

Dagfinn Gundersen: ”Fra min side, så har det aldri hendt, den tiden som jeg har vært på Cormorant-en. Og jeg var hele prosjektet.”

Deretter intervjues Tor Alm, pionerdykker som skal ha vært til stede under hendelsen, og

leder av Three X, Leif Tore Skjerven. Begge gir uttrykk for at de ikke har noen erindring om hendelsen.

Deretter intervjues Arne Jentoft som først uttaler:

”Sett fra mitt ståsted, og den erfaringen jeg har innenfor dykkingen, så høres det enkelt sagt vilt ut, noe av dette her. Og..”

Torgeir Foss: ”Hva er det ville i det?”

Arne Jentoft: ”Det er jo det at den... Det ville i det er jo det at den har fått en så stor slagside. Og at dykkerne var nede på noe som hørtes ut, ut fra det jeg har lest og hørt, som om det var døråpningen til det rene helvete, for å si det sånn, hvis jeg kan bruke det uttrykket.”

Foss uttaler så blant annet at oljeselskapet Shell har sjekket påstanden om hendelsen, men at det ikke er dokumentert at hendelsen virkelig har funnets sted.

Foss uttaler videre at Engh og Engebretsen har hevdet at det ble satt i gang en gigantisk dekkoperasjon hvor hemmelige utsendinger fra justisdepartementet beordret dem til å ”holde kjeft” og at hendelsen har vært et vesentlig moment i dykkersaken.

Deretter intervjues advokat Carl Gunnar Sandvold og journalist Knut Ørjasæter. Sistnevnte gir uttrykk for at han tror på historien.

Til slutt følger et nytt intervju med Dagfinn Gundersen:

”**Torgeir Foss:** Noen hevder at den krenget 11 grader i desember i '77.

Dagfinn Gundersen, tidligere maritim sjef, Aker Stord: Nei, ikke tale om, altså. Nei, det er jo katastrofalt, det.

Torgeir Foss: Den kan ikke ha gjort det?

Dagfinn Gundersen: Nei, den kan ikke ha gjort det.

Torgeir Foss: Den skal ha avgitt et voldsomt brøl?

Dagfinn Gundersen: Nei.”

Retten forstår saksøkerne slik at det hevdes at det er fremsatt en beskyldning om at Engh og Engebretsen, har bløffet om at det fant sted en dramatisk nestenulykke med Cormoranten lille julaften 1977.

Noen slik beskyldning som saksøkerne hevder er fremsatt er ikke uttalt i programmet. Foss stiller også her kritiske spørsmål ved om denne hendelsen, slik den er beskrevet av Engh og Engebretsen, virkelig fant sted. Flere av de som intervjues fremstår imidlertid som svært overbevist at hendelsen ikke fant sted, herunder trekkes det til en viss grad også konklusjoner. Det uttales: ”det går ikke an”, ”fra min side så har det aldri hendt”, ”det høres enkelt sagt vilt ut”, ”nei den kan ikke ha gjort det”. Dette kombinert med Foss sin

uttalelse om at Engh og Engebretsen har "prøvd" å lansere historien i en rekke medier, innebærer at den alminnelige TV-seer kan sitte igjen med et inntrykk av at Engh og Engebretsen beskyldes for å ha snakket usant om dette. På den annen side balanseres dette noe gjennom intervjuet med Ørjasæther som gir uttrykk for at han tror på historien.

Retten finner det ikke nødvendig å gå nærmere inn på spørsmålet om det her foreligger en ærekrenkende beskyldning etter straffeloven §§ 246 eller 247, idet en slik beskyldning uansett ikke finnes å være rettstridig.

Som nevnt foran har dykkersaken vært av betydelig offentlig interesse helt tilbake fra 1999 og frem til i dag. Herunder legges det etter bevisførselen til grunn at den påståtte hendelsen med Cormoranten, sammen med Brattelis takkeord, har vært benyttet av Engebretsen og Engh både i media og overfor offentlige myndigheter ved frontingen av dykkersaken. Retten har fått fremlagt en rekke mediaoppslag tilbake til 1999, der Cormorant-hendelsen er beskrevet og der Engh og/eller Engebretsen angis som kilde. Historien er også, slik det fremkommer i dokumentaren, inntatt i Dokument 8 forslaget og i Veiviseren som ble sendt til granskingskommisjonen. Også i denne sammenheng er det rettens vurdering at saksøkerne må anses som offentlige personer som i større grad enn andre må tåle offentlighetens lys.

En beskyldningen om ikke å snakke sant, særlig offentlige myndigheter, er forholdsvis alvorlig. Beskyldningen er imidlertid ikke direkte uttalt, men må innfortolkes av den enkelte seer. Selv om det som nevnt i noen grad trekkes konklusjoner, har beskyldningen også her like mye karakter av å være "value judgement" som "factual statement". Beskyldningen fremkommer videre i all hovedsak gjennom videreformidling av andres utsagn.

Retten finner at TV 2, på publiseringstidspunktet, hadde tilstrekkelige faktiske holdepunkter for at beskyldningen var sann. Det legges her til grunn at TV 2, som nevnt innledningsvis, hadde innledet et samarbeid med Basic TV v/Styrk Jansen om et dokumentarprogram om nettopp denne hendelsen. I denne sammenheng gikk TV 2 inn med et beløp på kr. 300.000, i prosjektet. TV 2 ble etterhvert skeptisk til om en så dramatisk hendelse kunne ha funnet sted, uten at det ble store medieoppslag. TV 2 startet derfor sine egne undersøkelser. Herunder ble kilder på Stord kontaktet og man undersøkte med avsier. I sistnevnte sammenheng fant man en artikkel i avisen Sunnhordland av 30.12.1977 som beskriver en langt mindre dramatisk hendelse med Cormoranten enn den Engh og Engebretsen har beskrevet. Utover dette fant ikke TV 2 noen indikasjoner på at en slik dramatisk hendelse som saksøkerne beskriver hadde skjedd. Noen av de undersøkelser som TV 2 gjorde fremgår også av dokumentaren. Herunder vises et dokument fra Shell der det står: "Shell har grundig sjekket påstandene, men det er ikke dokumentert at hendelsen virkelig har funnet sted." Videre vises til intervjuene, og særlig til intervjuet med Tor Alm som var til stede på Cormoranten da hendelsen skulle ha skjedd.

Et sentralt moment også her er at TV 2 har ivaretatt kravet til kontradiksjon. I tillegg til det som nevnes foran om dette vises til at advokat Reikerås i epost til Isungset av 30.04.2007 tilkjennegir at " vi har innhentet dokumentasjon som vi mener motbeviser en rekke av de påstander som Foss fremmer". Retten har forstått at Engh og Engebretsen blant annet kunne dokumentere den påståtte dekkoperasjonen som ble igangsatt etter hendelsen. Slik dokumentasjon ble imidlertid, til tross for oppfordring om det, ikke oversendt til TV 2.

Retten ser det også slik at den faktiske forankringen for beskyldningen er blitt styrket gjennom bevisførselen under hovedforhandlingen. Retten finner det imidlertid for resultatet ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette.

3. At Engh og Engebretsen har bløffet til kolleger når de hevder at de ikke har krevd bergingslønn:

Denne delen av dokumentaren starter med at Foss uttaler:

"For de to dykkerne har historien også en annen viktig side. I et internt brev til medlemmer av Nordsjødykkeralliansen skrev Tom Engh i mars 2004 "

En mannstemme leser deretter fra dokumentet:

"Skulle vi nå målet, måtte ingen fremme særinteresser. Det var heller ingen som kunne ha fremmet større særinteresser enn nettopp oss. Derfor la vi hele bergingen av Cormorant A i bunnen av saken, for ytterligere å vise hvor stor urett som var begått overfor alle dykkere. Vi kunne nøyd oss med å fremme krav om bergingslønn på 400 millioner. Det dykkerteamet ville blitt synonymt med nordsjødykkerne. Det ville ikke bare vært urettferdig fokus i forhold til den kjempejobben vi alle har utført. Det ville vært å svikte dere alle."

Torgeir Foss uttaler senere:

" TV 2 kan nå bevise at de to NSDA-lederne gjorde nettopp det Engh skrev at de ikke hadde gjort. I 1999 krevde de bergingslønn. Shell Expro UK skriver i en e-post "

Mannstemme leser deretter fra e-posten:

"Shell mottok 18.09.99 et krav om bergingslønn vedrørende en påstått hendelse med Cormorant A på Stord i 1977 fra dykkerne gjennom advokat Evensen & Co i Oslo. Kravet inneholdt ikke noe beløp."

Partene er enige om at det her fremsettes en ærekrenkende beskyldning om at det Engh og Engebretsen skrev til nordsjødykkerne i brevet fra mars 2004 ikke var riktig.

Retten finner likevel ikke at beskyldningen er rettsstridig.

Retten har ved vurderingen her lagt vekt på at også dette forhold har sterk allmenn

interesse som en del av dykkersaken, herunder den påståtte hendelsen med Cormoranten, jf. rettens bemerkninger foran.

Beskyldningen gjelder et faktisk forhold og den er, slik retten ser det, fremsatt for TV2 sin egen regning. Beskyldningen er direkte uttalt, men den er etter rettens vurdering av mindre grov karakter.

Retten finner videre at TV2, på publiseringstidspunktet, hadde tilstrekkelig faktisk belegg for beskyldningen. Det vises her til eposten fra Shell som ble vist i dokumentaren. Eposten i sin helhet lyder slik:

"Shell mottok 18.09.99 et krav om bergingslønn vedrørende en påstått hendelse med Cormorant A på Stord i 1977 fra dykkerne gjennom advokat Evensen & Co i Oslo.

Shell avviste kravet ved å henvise til at det ikke var godtgjort at den hendelsen kravet viste til virkelig hadde funnet sted og, sekundært, at dersom dette kunne dokumenteres, ville kravet under alle omstendigheter være foreldet. Det har siden ikke vært noen kommunikasjon om denne saken."

Retten finner det uten betydning at datoangivelsen 18.09.99 er uriktig. Det aktuelle brevet, som også er dokumentert for retten, er datert 18.10.99. Retten finner det videre uten betydning for vurderingen her at eposten var sendt til Foss av Terje Jonassen i Shell Norge, mens den var undertegnet med navnet til Phil Dyer som er ansatt i Shell UK. Det sentrale er at Shell, som eier av Cormoranten, bekreftet overfor TV 2 at krav om bergingslønn var fremsatt.

Av sentral betydning for rettens vurdering er også her at kravet til kontradiksjon er oppfylt, jf. rettens bemerkninger om dette foran.

Det er videre under hovedforhandlingen fremlagt ytterligere bevis som styrker beskyldningens faktiske forankring. Retten finner det for resultatet ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette. Det nevnes likevel at Phil Dyer i Shell UK, ved epost til advokat Reikerås av 31.05.2007, har avklart at han kjente til den foran siterte epost og dens innhold. Ytterligere er det dokumentert korrespondanse mellom advokat Martin Nes i advokatfirmaet Evensen & Co og Shell i perioden fra og med oktober 1999 og frem til 2002. I brevet av 18.10.1999 der overskriften er "Cormorant A-salvage" fremgår det at advokat Nes "represents Mr. Tom H. Engh and Mr. Rolf Guttorm Engebretsen in connection with their salvage of the undercarriage of Cormorant A, belonging to Shell, at Stord, Norway in 1977". Innholdet i brevet for øvrig bærer klart preg av å gjelde krav om bergingslønn og ikke innhenting av informasjon slik det hevdes av saksøkerne. Herunder vises i brevet til sjølovens bestemmelser og at vilkårene for bergingslønn er oppfylt. At krav om bergingslønn ble fremsatt og at også Shell oppfattet det slik, fremgår videre klart

av den påfølgende korrespondanse.

4. At Engebretsen løy for Stortinget i forbindelse med åpen høring 10. november 2003:
Retten finner det hensiktsmessig her å gjengi utskrift fra denne delen av programmet i sin helhet:

”Torgeir Foss, reporter:

Høringen ble imidlertid starten på ufreden som til slutt splittet dykkerne.

Asbjørn Jørgensen, pionerdykker:

Det som jeg husker best, det var vel når Guttorm reiste seg opp og skulle fortelle hvor mange dykk han hadde. Og da... Det var jo skremmende, da. Så vidt jeg husker, var det 1174 bouncedykk og cirka 1800 metningsdøgn.

Gunnar Flaten, pionerdykker:

Guttorm har aldri vært i metning.

Torgeir Foss: Er du sikker på det?

Gunnar Flaten: Ja, det er jeg sikker på.

Torgeir Foss, reporter: For å gjennomføre 1174 bouncedykk og 1800 metningsdøgn, måtte Engebretsen ha vært kontinuerlig i vannet i minst åtte år. Han har selv fortalt granskingskommisjonen at han startet dykking i Nordsjøen i mai 1973 og ble supervisor i juli 1978. Altså bare fem år.

Henning Haug, pionerdykker og leder for ODU:

Og så satte han i gang en direkte løgnprosess. For da vi satt i Oslo, så begynte mange av de andre dykkerne å mase på meg, at: ”Dette kan ikke være sant!”

Åsbjørn Jørgensen, pionerdykker:

Folk sitter jo, de kjenner ham jo ut og inn, og vet at det er bløff. Og det svekker oss, føler vi.

Gunnar Flaten, pionerdykker:

Det lar seg ikke gjøre. Vi dykket ikke så mange dykk.

Arne Jentoft, pionerdykker og tidligere tillitsvalgt:

Det vil jeg kalle for oppspinn. Noen ville jo kalle det for løgn, men det skal ikke jeg si.

Leif Tore Skjerven, pionerdykker og leder av 3X:

Det er jo et respektabelt antall både dykk og metningsdykk. Men jeg tviler på at han har fått det i 3X.

Torgeir Foss, reporter:

Disse bildene viser en av veterandykkerne. Arne Jentoft var en av de første som dykket i Nordsjøen. Han var dykkernes første fagforeningsleder, og var i en periode ansvarlig for opplæringen av Engebretsen i 3X.

Arne Jentoft, pionerdykker og tidligere tillitsvalgt:

Å kunne dykke så mange bouncedykk som her blir påstått, i den tidsperioden, så måtte du jo nesten ha dykket tre-fire ganger hver dag.

Torgeir Foss: Og det er ikke mulig?

Arne Jentoft: Det er ikke mulig. Du skal jo ha dekomprimering også, utenom.

Torgeir Foss, reporter:

Men Meltveit Kleppa og hele komiteen hennes, trodde på Engebretsen.

Magnhild Meltveit Kleppa, stortingsrepresentant, Sp:

Altså, han er så tydelig i sin uttrykksmåte og sin skildring, og han er så personlig, og han er veldig flink til å ordlegge seg. Og det er helt klart at alle husker Guttorm etter den høringen. ”

Partene er enige om at det her er fremsatt en ærekrenkende beskyldning om at Engebretsen løy for Stortinget under åpen høring i november 2003.

Retten finner ikke at beskyldningen er rettstridig.

Retten har ved vurderingen lagt vekt på at også dette forholdet har allmenn interesse som en del av dykkersaken og splittelsen av NSDA. Stortingshøringen er omtalt som starten på denne splittelsen. Høringen hadde også sammenheng med den mye omtalte kompensasjonsordningen for pionerdykkerne.

Beskyldningen om å snakke usant overfor Stortinget er forholdsvis alvorlig. Beskyldningen gjelder også i utgangspunktet et faktisk forhold, men formuleringene som brukes har også til en viss grad element av ”value judgement”. Det er ikke uttalt i programmet at Engebretsen ”løy for Stortinget”, men dette må innfortolkes ut fra sammenhengen. Det er videre tale om ren videreformidling av det andre dykkere har opplyst at Engebretsen sa under høringen og deres reaksjoner på dette.

Retten finner at TV2, på publiseringstidspunktet, hadde tilstrekkelig faktiske holdepunkter for at beskyldningen var sann. TV2 bygget her på opplysninger fra andre dykkere, hvorav noen sto åpent frem i dokumentaren. I denne sammenheng bemerkes at Henning Haug i retten forklarte at hans uttalelse i programmet om ”direkte løgnprosess” hadde sammenheng hendelser i etterkant av høringen, men at beskrivelsen var dekkende også for det som skjedde under høringen. TV2 bygget videre både på Engebretsens egne

opplysninger til granskningskommisjonen om sin dykkerkarriere og opplysninger som franskmannen Guy Tassier ga i Oslo tingrett, slik dette fremkommer i programmet.

Hensynet til kontradiksjon ble også her ivaretatt av TV2. Det bemerkes at Engebretsen særlig på dette punkt burde ha benyttet seg av tilsvarensretten og derigjennom muligheten til eventuelt å korrigere de opplysningene som TV 2 satt med.

Det er videre rettens vurdering at den faktiske forankringen for beskyldningen i hvert fall ikke er blitt svekket gjennom bevisførselen under hovedforhandlingen. Retten finner det for resultatet ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette. Det nevnes imidlertid at Engebretsen under sin forklaring i retten erkjente at han under stortingshøringen sa han hadde 1148 bouncedykk og at han hadde vært på testdykk ned til 300 meter. Han erkjente og i retten at han faktisk ikke hadde vært dypere enn 183 meter. For øvrig vises til vitneforklaringer fra Åsbjørn Jørgensen, John Haugestad og Henning Haug som samtlige var til stede ved den samme høringen og som alle reagerte på Engebretsens opplysninger til kommisjonen om hans egen dykkererfaring, både hva gjelder metningsdykk og bouncedykk

5. At Engebretsen oppsøker dykkere på døren for å inndrive penger.

og

6. At Engh og Engebretsen krever prosenter av de øvrige dykkerne

Retten finner det hensiktsmessig her å gjengi utskrift fra denne delen av programmet i sin helhet:

” Torgeir Foss, reporter:

Men definert som refusjon som utlegg, har NSDA totalt mottatt 8,5 millioner kroner fra staten. I tillegg kommer nesten 10 millioner til driften av stiftelsen Dykkerkontakten, som skal arbeide for alle pionerdykkerne. Her har NSDA tre av seks styremedlemmer. ODU har ingen. Det nekter NSDA dem. Driften av NSDAs aktiviteter er selvsagt ikke uten kostnader, men det de har fått fra staten, var knapt halvparten av det de opprinnelig krevde. Derfor er det gjort forsøk på å hente inn penger fra dykkere som har fått kompensasjon fra staten for sine dykkerskader. Gunnar Flaten forteller hva som skjedde etter at en nær kollega fikk utbetalt penger fra staten.

Gunnar Flaten, pionerdykker:

Guttorm var på døra etter vi fikk utbetalt, eller at han fikk utbetalt de 2,5 millionene. Eller to komma... Nei, det ble 2,5. Så var Guttorm på døra og forlangte 120 000 hos ham.

Torgeir Foss: Hvorfor det?

Gunnar Flaten: For jobben de hadde gjort, for det var de som hadde sørget for at han fikk de 2,5 millionene.

Torgeir Foss reporter:

Mange dykkere hevder at de har opplevd press om å betale penger til NSDA av det de har mottatt fra staten. Men bare en vil fortelle om det. Han krever å få være anonym.

Dykker, sladdet, forvrent stemme:

Bare et par dager etter utbetalingen ble jeg oppringt av noen i NSDA og spurt om jeg ville skyte inn, eller betale ut 120 000.

Torgeir Foss: Til NSDA?

Dykker: Til NSDA.

Torgeir Foss: Hvordan reagerte du på dette?

Dykker: Jeg reagerte med avsky. Fordi det virket uprofesjonelt.

Torgeir Foss: Vet du om andre som har blitt bedt om å betale ut penger?

Dykker: Ja.

Carl Gunnar Sandvold, dykkeradvokat:

Jeg har jo fått meddelt at det har vært forskjellige former for anmodninger om at de skal betale tilbake noe av erstatningen de har fått.

Torgeir Foss: Ja, hvor store beløp er det snakk om?

Carl Gunnar Sandvold: Ja, det var det... Det har vel vært noen prosenter, altså, det er relativt betydelige beløp for den enkelte.

Torgeir Foss, reporter:

Planen har vært at NSDA for sin innsats skulle prøve å få 2-4 % av erstatningsbeløpene dykkerne får etter en eventuell seier i retten. Med full seier betyr det langt over 100 millioner kroner til NSDA. Men NSDA-lederne Engh og Engebretsen vil ha mer. Mye mer. På deres hjemmesider blir den påståtte redningen av Cormorant Alpha beskrevet som en av de største og mest dramatiske redningsaksjonene noensinne. Og fortsatt er bergingen verdt 400 millioner kroner. ”

I et nyhetsinnslag på TV 2 kl. 23.30 kvelden etter at dokumentaren ble sendt, uttalte styreleder i NSDA Erling Krange at ingen hadde krevd noe som helst av dykkerne.

Retten finner for første at det her er fremsatt en beskyldning mot Engebretsen om at han har vært på døren til en av dykkerne og forlangt kr. 120.000,- . Beskyldningen er direkte uttalt, og må for den alminnelige TV-seer fremstå som en beskyldning om at Engebretsen har opptrådt utilbørlig overfor en av dykkerne. Dette underbygges til en viss grad gjennom Foss sin uttalelse om press og det etterfølgende intervjuet med den anonyme kilden, selv om kildens uttalelse i seg selv ikke inneholder noen direkte beskyldning mot Engebretsen. Retten finner beskyldningen ærekrenkende, jf straffeloven § 246/247.

Retten finner ikke at beskyldningen er rettstridig. Også dette forholdet har allmenn interesse som en del av totalbildet i dykkersaken. Beskyldningen fremkommer videre ved ren videreformidling av en uttalelse fra åpen kilde, selv om man i tillegg har gjengitt et

anonymt vitne. Retten anser heller ikke beskyldningen som særlig alvorlig, idet det ikke er påstått bruk av fysisk makt eller tvang.

Retten finner videre at TV2, på publiseringstidspunktet, hadde tilstrekkelig faktiske holdepunkter for at beskyldningen var sann. Basert på forklaring fra Torgeir Foss legges til grunn at TV2 her bygget på opplysninger fra flere kilder, hvorav en av disse sto åpent frem i dokumentaren. Det er også her av betydning her at Engebretsen selv ikke ønsket å la seg intervju, noe som nok ville gitt seerne et mer balansert inntrykk.

Den andre delen under dette tema gjelder en påstått beskyldning om at Engh og Engebretsen krever proserter av de andre dykkerne. Advokat Sandvold bruker her uttrykket "anmodninger", og Foss uttaler at "planen har vært" at NSDA skulle "prøve" å få 2-4 % av erstatningsbeløpene. Det anonyme vitnet bruker uttrykket "spurt om jeg ville".

Foss sin konklusjon retter seg direkte mot NSDA og innebærer ingen beskyldning om at det "kreves" proserter. Det er heller ikke uttalt i programmet at Engh og Engebretsen krever proserter slik det anføres, og retten finner ikke at en slik forestilling må antas å være skapt hos den alminnelige TV-seer. Inntrykket den alminnelige TV-seer sitter igjen med er som det sies i programmet at NSDA hadde en plan om at innsatsen fra NSDA skulle søkes finansiert gjennom 2-4 % av eventuelle erstatningsbeløp. Retten finner ikke at Engh og Engebretsen, og for så vidt heller ikke NSDA, beskyldes for uhederlighet, hensynsløshet eller annen utilbørlig opptreden overfor andre. Noen ærekrenkende beskyldning er således ikke fremsatt.

8. At Tom Engh har kjennskap til folk som vil ta Henning Haug av dage

Denne delen av dokumentaren inngår i en redegjørelsen for det høye konfliktnivået mellom dykkerne. I denne sammenheng gjengis følgende fra utskriften fra dokumentaren:

"Henning Haug: Samboeren min fikk jo beskjed om at jeg burde kontakte Engh, fordi han kunne hjelpe meg, for det var sterke krefter i gang som skulle ta meg ut.

Torgeir Foss: "Ta deg ut", det er et militært uttrykk?

Henning Haug: Ja, det er det.

Torgeir Foss: Og betyr?

Henning Haug: Nei, at da skal en vel tas av dage, da. "

Retten forstår saksøkerne således at det i Haugs uttalelse må innfortolkes en beskyldning mot Engh om at han har truet Haug med at han skal tas av dage.

Noen slik beskyldning er ikke uttalt i programmet. Retten finner heller ikke at en slik

forestilling må antas å være skapt hos den alminnelige TV-seer. Tvert imot fremkommer det gjennom Haugs uttalelse at han ble oppfordret til å kontakte Engh for å få hjelp. Noen ærekrenkende beskyldning mot Engh er således ikke fremsatt.

Oppsummeringsmessig har retten kommet til at i den grad det fremkommer ærekrenkende beskyldninger mot saksøkerne i dokumentaren, er disse ikke rettstridige.

Retten har vurdert det slik at det var av betydelig offentlig interesse å rette søkelyset både på de foran nevnte angrepne tema og de øvrige tema som ikke er angrepet av saksøkerne. Engh og Engebretsen er begge skadede dykkere, og de må i utgangspunktet regnes som privatpersoner. Likevel må de i denne sammenheng langt på vei likestilles med offentlige personer som følge av den store mediaoppmærksomheten som gjennom år har vært rettet mot dem personlig i tilknytning til dykkersaken.

Gjennomgående rettes det i dokumentaren et kritisk søkelys mot NSDA og lederne Engh og Engebretsen sin opptreden i flere sammenhenger. Det kommer på den annen side også tydelig frem i programmet at Engh og Engebretsen gjennom NSDA gjennom mangeårig innsats på flere måter har oppnådd gjennomslag for pionerdykkernes sak. I den grad det i programmet fremsettes ærekrenkende beskyldninger mot saksøkerne hadde TV2 tilstrekkelig faktisk forankring, og den vinklingen TV 2 valgte var derfor berettiget. Beskyldningenes faktiske forankring er også på flere punkter styrket gjennom bevisførselen under hovedforhandlingen.

Et vesentlig moment for retten ved rettstridsvurderingen har også vært at Engh og Engebretsen, til tross for gjentatte anmodninger, valgte å ikke benytte seg av muligheten til å komme med tilsvarende svar. Saksøkerne burde klart ha benyttet seg av tilvarsretten eksempelvis ved å la seg intervju, noe som nok hadde gjort dokumentaren mer balansert. Det eneste innspillet vedrørende påståtte feil i dokumentaren fremkommer i en epost fra journalisten Knut Ørjasæther noen timer før dokumentaren ble sendt. Denne ble også delvis hensyntatt av TV 2.

Det foreligger etter dette ikke grunnlag for saksøkernes oppreisningskrav mot noen av de saksøkte. Heller ikke det anførte redaktøransvaret kan føre frem hva gjelder saksøkte Odd Isungset. Det vises til det ovennevnte samt at Isungset ikke er ansvarlig redaktør i TV 2.

TV2, Odd Isungset og Torgeir Foss blir derfor å frifinne.

Saksomkostninger:

Saksøkerne har tapt saken fullstendig og skal etter hovedregelen i tvistemålsloven § 172 dømmes til å betale de saksøktes omkostninger med saken. Retten har ikke vært i tvil om avgjørelsen og finner for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av tvistemålsloven § 172, 2. ledd.

Advokat Torp har innsendt en begrunnet omkostningsoppgave på totalt kr. 1.381.837,- , hvorav salærkravet utgjør kr. 1.221.837,-. Advokat Torp har opplyst at det har medgått ca. 450 timer til saken. Det er ikke krevd dekning av merverdiavgift, idet det er opplyst at TV2 har fradragsrett for inngående merverdiavgift.

Advokat Reikerås har i prosesskriv av 31.03.2009 reist innsigelse mot kravet, idet det anføres at "kravene er helt hinsides det som er rimelig og bidrar til å true rettssikkerheten til folk flest".

Salærkravet er høyt, men likevel rimelig og nødvendig etter rettens vurdering.

Innledningsvis under saksforberedelsen ble advokat Reikerås av retten bedt om å redegjøre for hvilke konkrete utsagn i programmet man angrep, idet støvningen på dette punkt ikke tilfredstilte kravet i tvistemålsloven § 300 nr. 2. Dette ble ikke avklart før gjennom rettens brev 04.12.2007 etter en omfattende prosesskriftveksling mellom partene.

Saken har vært svært omfattende og arbeidskrevende. Dette skyldes delvis sakens karakter, men også for en stor del saksøkernes unødvendige vidløftiggjøring. Herunder har retten mottatt svært omfattende og tildels prosederende prosesskrift med flere hundre bilag og påberopelse av et betydelig antall vitner. Kun en begrenset del av dokumentasjonen ble dokumentert under hovedforhandlingen. Advokat Reikerås etterkom heller ikke rettens pålegg under saksforberedelsen om å redegjøre for hvilken del av dokumentasjonen som hadde relevans for saken, hvilket har medført unødvendig merarbeid for motparten. Advokat Reikerås ble videre, 5 måneder før hovedforhandlingen, pålagt å utarbeide faktisk utdrag. Utdraget viste seg å være både mangelfullt og ufullstendig, herunder var det feil i den tidsmessige kronologien. Også dette har medført unødvendig merarbeid for motparten ved bruken utdraget.

Hovedforhandlingen varte i 11 dager og det ble avhørt til sammen 29 vitner. Dette i seg selv tilsier at forberedelsen har vært svært arbeidskrevende. Det er videre opplyst, og retten legger til grunn, at det også har vært nedlagt betydelig arbeid med saken etter den enkelt rettsdags slutt.

Saksomkostningskravet tas etter dette til følge i sin helhet. Tom Engh og Rolf Guttorm Engebretsen er solidarisk ansvarlig for beløpet.

D o m s l u t n i n g:

1. TV2 AS v/ styrets formann, Odd Isungset og Torgeir Foss frifinnes.
2. Rolf Guttorm Engebretsen og Tom Engh dømmes in solidum til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale til TV2 AS v/styrets formann, Odd Isungset og Torgeir Foss saksomkostninger med til sammen kr. 1.381.837 – kroner en million tre hundrede og åttientusen åtte hundrede og trettisju – med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

Retten hevet

Grethe Strandborg
Grethe Strandborg

Rettleddning om ankeadgang vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankeinstansen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.